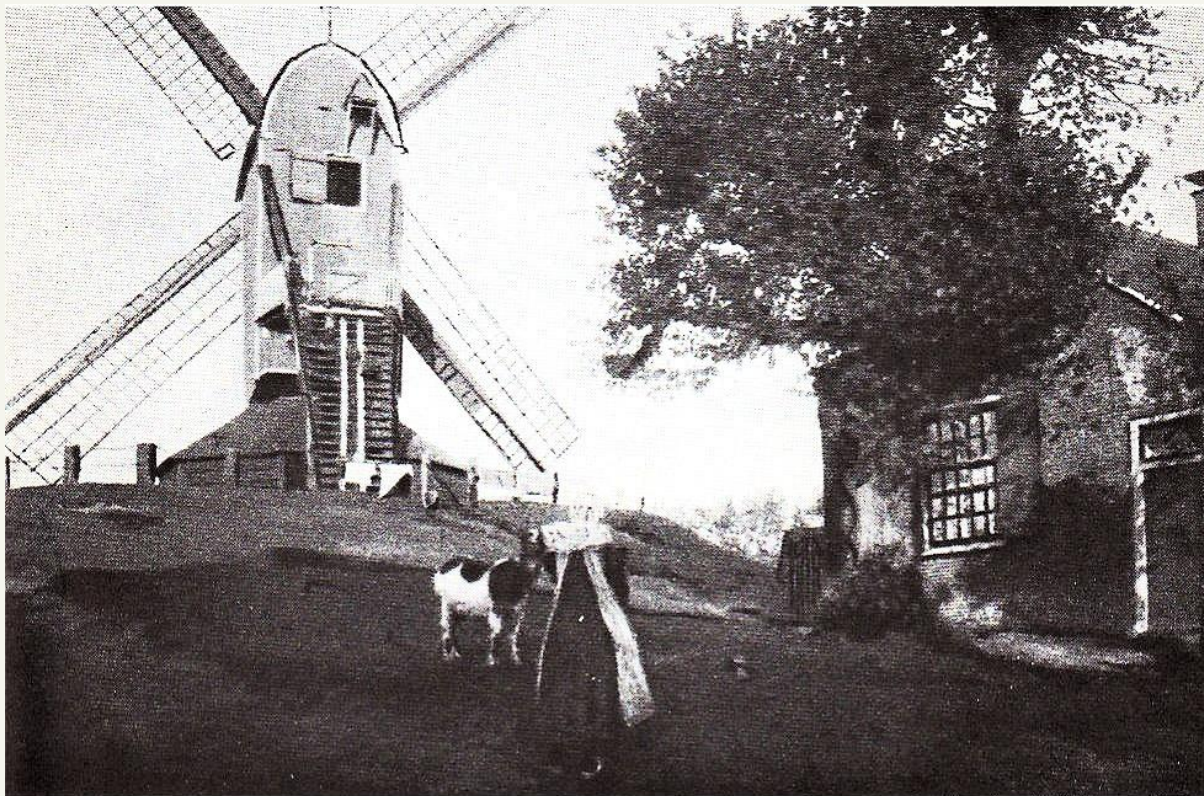

2.18 Standardmolen uit Huizen, B en M, 1974-2

De molen nog ter plaatse.

Onze standerdkorenmolen uit Huizen/NH.

Onder de eerste aanwinsten van het pas gestichte Nederlands Openluchtmuseum behoorde de standerdmolen uit het Gooise dorp Huizen. Pogingen van de Bond Heemschut om deze voor het dorp Huizen zo karakteristieke korenmolen ter plaatse te behouden mislukten. In 1916 werd de molen door het museum voor f 150,— gekocht, afgebroken en door aannemer G. Kuyper te Arnhem voor ongeveer f 2500,— op de Waterberg herbouwd. In april 1917 was de opbouw in het museum voltooid.

De molen dateert waarschijnlijk uit het begin van de 18e eeuw: op de zware steenbalk boven de standaard staat 1758; op het oorspronkelijke bovenwiel, dat later vervangen werd: ANO 1762 D.N.; op een dwarsbalk op de maalzolder staat ingekerfd: 2 O.c.t.; ANO 1722 M.G.V.V.M. en ANO 1720 P.G.V.V.M.; op een andere balk van de maalzolder is EEBING 23/4 1834 geschilderd.

De molen is in het museum al enkele keren gerestaureerd, de eerste keer na een zware storm in 1923. Op 19 november 1943 beschadigden twee bommen de onderbouw. Deze werd nadien vernieuwd

In 1948 opende het museum onderhandelingen met de gemeente Haren in Groningen over de aankoop van het materiaal van een open houten standerdkorenmolen uit Mussel, gemeente Onstwedde. Deze in 1827 gebouwde molen was door de gemeente Haren aangekocht, afgebroken en opgeslagen. Het museum wilde met deze onderdelen de zich in zeer slechte staat bevindende Huizer molen in zijn geheel vervangen. Door de slechte toestand van het materiaal was dit evenwel niet mogelijk. Slechts een aantal onderdelen werd in 1949/50 bij het uitvoeren van uitgebreide herstellingen gebruikt. Het uit Huizen stammende bovenwiel met het jaartal 1720 (vermoedelijk doelend op een latere vervanging van het oorspronkelijke wiel) werd vervangen door dat van de Musseler molen. Hierop staat te lezen: ROELOF POPKES MULDER ANNO 1827 DEN 1. JULY en POPKE ROELOFS MULDER PEIZE DEN 1. JULY 1827 en HARM KLASSEN DE MAN MOLENMAKER

1827. De molen, die als open standerdmolen, anders gezegd "met onbedekte voeten en schoren" in het museum werd gebouwd, kreeg in 1952 een gesloten onderbouw van hout met een rieten afdak.

De Huizer molen vertegenwoordigt het oudste molentype, dat ons land kent, namelijk de standerdmolen. Dit type ontleent zijn naam aan de 'standerd', een verticale eikenhouten spil, waaromheen het gehele molenhuis draaibaar is. Deze standerd rust op een kruis van balken en wordt in verticale stand gehouden door dubbele schoren. Het geheel steunt op vier zware gemetselde voeten, de zgn. teerlingen. De molen staat in het museum, net als in Huizen, op een kunstmatig opgeworpen heuvel, de belt.

Het houten molenhuis is rechthoekig van vorm. De voorkant, die steeds naar de wind gekeerd moet staan is smaller gehouden, zodat de romp minder weerstand biedt aan de wind. De werkruimte van de molenaar bestaat uit twee boven elkaar gelegen zolders in het molenhuis. Op de bovenste, de steenzolder, bevindt zich de maalstoel en het gaande werk; op de onderste zolder, de maalzolder, wordt het gemalen meel via de meelkoker in zakken opgevangen. Via een trap aan de achterzijde bereikt de mulder het bordes en de maalzolder en via een binnentrap de steenzolder. Onder het bordes steekt de zware staartbalk uit, die het molenhuis in evenwicht houdt en waaraan trap en kruihaspel bevestigd zijn.

De onderbouw is door een betimmering en rieten afdak beschermd tegen weersinvloeden. De mulder heeft hierin de beschikking over een beperkte overdekte opslagruimte. Een viertal deuren is nodig om de tussen de vier teerlingen gelegen vakken te bereiken.

Boven tegen de achterwand van de molenkast is een luifeltje aangebracht. Onder dit afdakje steekt een door het bovenwiel aangedreven 'luirol' uit. Om deze ronddraaiende as kan de molenaar een touw slaan om zakken graan naar de steenzolder te hijsen. In de zijkanten van de romp zijn op beide zolders kijkgaten aangebracht, waardoor de molenaar naar buiten kijkt om 'een oogje in het zeil te houden'.

Een bijzonderheid van onze standerdmolen is zijn houten bovenas. Bij de meeste molens zijn die houten assen vervangen door gietijzeren. Het grote bovenwiel drijft op de steenzolder met een schijfspil rechtstreeks de bovenste steen, de 'loper', in de maalstoel aan. Het graan wordt via de stortkaar in de maalstoel tussen de stenen gelaten.

J. M. Stikvoort

De standerdmolen uit Huizen (N.-H.) in het museum.

Help de standerdmolen overeind houden

Kunt U zich het Openluchtmuseum voorstellen zonder standerdmolen?

Hoewel geen officieel pad, moet U bij gelegenheid eens lopen door het steegje naast de souvenirwinkel en dan langs het riet naar de molen. De molentrap kunt

U niet op en alle deuren zitten dicht, maar elders in dit nummer vindt U een beschrijving van het interieur, van de kloeke namen en jaartallen in de balken. Toen ik onlangs even binnen mocht, spraken juist die namen in het oude hout mij sterk aan.

Maar als wij er niet snel bij zijn, zeggen de deskundigen, staat deze molen niet lang meer overeind, kunt U de wandeling langs het riet wel vergeten en liggen de namen opeengestapeld in een loods. Algehele restauratie blijkt dringend noodzakelijk, maar helaas bieden het museumbudget en dat van het Ministerie van Cultuur, Maatschappelijk Werk en Recreatie daarvoor geen mogelijkheid.

Het bestuur van de Vereniging "Vrienden van het Nederlands

Openluchtmuseum" heeft op de jaarvergadering in december 1974 machtiging gekregen een fonds te stichten voor restauratie van de molen. Uit de beschikbare gelden van de Vereniging is een bedrag van f 80.000,— afgezonderd ten bate van dit "Standerdmolenfonds".

Dat is een begin. Een grove schatting geeft echter aan, dat met de restauratie zeker het dubbele gemoeid zal zijn.

Samen (óók met het Ministerie!) moeten wij trachten het resterende bedrag bijeen te brengen. Uw bijdrage op rekening van het "Standerdmolenfonds" (nr. 65.40.01.863 bij de Ned. Middenstandsbank te Arnhem) is dan ook bijzonder welkom!!

J. Konijnenberg